

gjøre sig bekendt med den danske Historie i den Henseende. Hvad angaar dette Udtryk: fra Aarhøjs Tid, saa paastaar, saa vidt jeg veed, de Sprogkyndige nu, at det betyder fra Bybyggelsens Tid, men saa langt kan jeg jo ikke komme tilbage. Jeg har dog gennemført baade den skaanske, den jydsk og den sjællandske Lov, men har ikke kunnet finde det allerringeste Spor; tvertimod. Jeg har dernæst gennemgaaet Haandfæstningerne førend Souverainitetens Indførelse, men der finder jeg heller ikke det ringeste Spor; jeg finder tvertimod ikke alene intet Spor deraf, men ligefrem Bevis for det Modsatte. Jeg fremfører imidlertid ikke dette af anden Grund, end fordi jeg virkelig tror, at dette Feilsyn af den ærede Ordfører deles af ikke saa ganske faa Andre, og at det er Grunden til, at de komme til at betragte Fæsteforholdet med andre Øine, end det virkelig maa ses med for at se det, som det er i sin historiske Udvikling. Den ærede Ordfører har i god Konsekvens med sit Standpunkt søgt om en positiv Lov, som han kunde knytte den Omdelingsret til, som Godseierne have haft og endnu have, og man vil ogsaa finde i Betænkningen, at han har henvist til danske Lov, til den eneste Bestemmelse deri, som han anser for Kilden til denne Omdelingsret. Men det tror jeg nu er en fuldkommen Feiltagelse. Der staar i danske Lovs 5—10—15: „Naar reebis, da maa der ej gjøres flere Gaards Eie enten i Fierding, Boel eller Dittinger, end som der af Alders Tid været haver; Dog skal det ingen Husbond være forment, at deele fine egne Bønders Jord ved Reeb, som hand Christeligt og billigt befindev, saa fremt ingen anden haver Lod og Deel i Marken.“ Det er en Feiltagelse, naar den ærede Ordfører tror, at dette har Noget at gjøre med Omdelingsretten, som den omtales i Lovforslaget. Dette er jo aabenbart af den hele Sammenhæng, som man ogsaa kan se af aandre Steder i det samme Kapitel. Man maa jo nemlig huske paa, at Loven blev til førend Udskift-

ningen, og det kunde altsaa meget let være Tilfældet, at den ene Bruger fik mere, end der tilkom ham af Byjorden til Besaaing. Det, der her er Tale om, er altsaa om Fordelingen mellem Brugerne, eller maasse den ærede Ordfører vilde kalde dem Fæsterne paa Gaardene; men det er en ganske anden Sag end Omdelingsretten, der indtræder med Fæstledighed. Viide derimod den ærede Ordfører søge en Bestemmelse i Loven, som han nu ligen kunde henføre Omdelingsretten til, saa maa jeg sige, at en saadan vel kunde findes. Skjøndt jeg anser dette for overflødigt — thi jeg mener, at, naar det ikke er forbudt, saa er det tilladt, eftersom Friheden er det Første i Tiden —, saa skal jeg dog med den ærede Formands Tilladelse oplæse et Par Citater, som man kunde se hen til, hvis man alligevel vilde søge efter en saadan Bestemmelse, og jeg skal da først nævne danske Lov 3—13—25. Efterat der nemlig først har været talt om en hel Deel Rettigheder, som Bønderne havde ligeoverfor Jorddrotten og omvendt, saa staar der: „Ellers maa een hver, som Jorddegodsæier, gjøre sig sit eget Gods saa nyttigt, som han kand,“ og naar man vil have nogen Ide om, hvor stor Omdelingsretten var paa Lovens Tid for Godseierne, saa kan man ogsaa faae det at vide. Der staar nemlig i 2—23—3: „Hvis Bøndergaardes Jor-der siden Aar 1661 ere til Avls- eller Læde-Gaardens Brug henlagte, eller herefter henlagte vorde, af dennem skal lige saa vel tienstes, og anden Rettighed gives, som de af Bønderne selv bleve brugte.“ Deraf ser man altsaa, at man kunde lægge Bønderjord sammen til Avlsgaarde. Nu vil maasse den ærede Ordfører sige: ja, men Loven forbyder udtrykkelig at nedlægge Bønderbyer og Bøndergaarde for at lægge dem ind under Hovedgaarden. Det er rigtigt, men der staar netop i Loven kun et Forbud imod at lægge dem øde, det vil altsaa sige at nedlægge Gaarde for at forbedre Hovedgaarden. Der staar nemlig i 5—10—48: „Ingen Landsbyer, eller Bøn-